

РОБОЧИЙ НАРОД

J. Pomeyuk,
111 1/2 William St.,

ROBOTCHYJ NAROD

THE WORKING PEOPLE

ПОРЯДКОВЕ ЧИСЛО 191.

ОРГАН ФЕДЕРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТІ В КАНАДІ.

REGULAR NUMBER 191.

PIK VI.

Ч. 20.

СЕРЕДА. 13. МАЯ 1914.

WINNIPEG, MAN.

WEDNESDAY MAY 13, 1914.

No. 20

VOL. VI.

ГОСПОДАРКА КАНАДИ.

Канадйське правитель-ство місто запобічи безробі-тю, яке тепер панує в цілій Канаді видає величезні су-ми для дармодів, котрі і так тятнуть величезні зиски з робітництва. Ось тепер правительство Кана-ди змілосердило ся над бід-ним Сі-ов-Ар-ом, компанією залізної дороги і подарува-ло їй з державної каси на будову трансконтентальної лінії \$45,000,000 (сорок п'ять мільонів доларів).

Кілько го можна накупити поживи для зголодніло-го люду, кільк го можнаби втерти сілз бідних вдів та дітей, котрих батьки з дня на день шукають роботи, щоб заробити на кавалок хліба. Але канадйське правительство на се не зва-жає, бо оно зложено з драбів та ворогів робітництва.

АДВОКАТ МІЛОНЕР ГИДЛЕМ.

В передмістї Чикаго „Ню Траєр“ вибрано гидлем овно-го з провідників прогресив-ної партії, мілонера — ад-воката Шермана Бута. Бут з охотою приймає собі до-стоїнство і обіцяє сновняти совіство свої обовязки. В Америці кождоу чоловіко-ви можна взятись за який-будь фах. Чи не може зани-ти таке становиско як сей адвокат австрійський міні-стер граф Штірк або наміс-ник Галичини Бобжинський або голова буковинських, послів Василько? Чи такі панки не більше прислужа-лись би народови ловленєм неві чим обдиранєм наро-дних мас?

Бійка в церкві.

В Монтреалі недавно би-лись церковні братчики в самій церкві. В православ-ній церкві з невелика йаса. Церковним братчикам захо-

тілось побачити дійсний порядок церковної каси і по-переглянею каси і перера-хована грошей показало ся що бракує 5 доларів. Заки-дували крадіж касперови, а каспер старості. Зачала ся сварка. Почали ся взаїмні перекопування на кулаки. В церкві було троха людий, котрі сповідали ся, они бу-ли п'яні ще перед сповідею тому щоби п'яні сьміло го-ворили правду попови. Веі сповідаючі вмішались до сварки а потім і до бійки. А п'яним бійку лише подай з початку почались бити двох каспер і староста. Але вскорі змінилось в загальну бійку, навіть той що спові-дався, покинув сповідатись, та пішов помагати битись. Бійка була досить завзята, яка могла закінчитись смер-тю багатьох людий. На-щасте поліція зробила по-рядок в божім домі. Піп ані обізвав ся до п'яних боачись, щоб і його не висповідали. Не дивно що в церкві бють ся, о гроші бо самі попи дбають лиш про гроші от-же парафіяни ідуть слава-ми свого пастира.

Доповняючі вибори до сойму на Буковині а дариу народного до-ста-посол Василько. З Буковини доносять нам, що таких виборів, як тепер відбули ся на Буковині оче-не було. Василько як зви-чайно, щоб поставити на своїм синув не мало зрабо-ваного з люду гроша. Тепер приміром вибори коптува-ли го кілька сот тисяч, бо треба було заплатити всіх виборчих гіз, треба було розпити весь народ. Але для Василька коли він краде мі-ліони річно, видати кілька тисяч вічно не значить. Під-час виборів вози навозавані горілкою дрыглями і т.

Діти російських горюжан балять ся в катів і російських царів.

В Росії до того степеня вже розповсюдило ся ка-тванє і вбиванє поневоле-ного люду, що навіть діти вже до того рода привича-лись і устроюють собі та-кого рода забавки. Ось недавно в селі Дом-натівці киевської губернії мужицькі діти устроили со-бі забаву в „суд“ і задули одного зі своїх товари-шів на смерть, повішено. Зараз же відвели свого то-варша забави в ліс і пові-сили. Коли здіймлено хлоп-чину з дерева був вже не живий. Один хлопчина з су-дів той гри перестрашив-

пись сего, пішов до побли-зкої річки і собі заподівав смерть, топлячесь.

Ось до чого приводить винішне правліня російсь-ких катів, ось які они при-міри подають малим дітям, як їх навчають, та як дба-ють про молоде сусіль-ство. Місто давати мораль-вчити дитий братолюбности, до російськї драби разом з їх герштом царом, демора-лають маленських невив-них дітей ширять межю ви-ми ало та пльотальство. І чи російськї верманачі-вбій-ці приносять які услуги для сусільства? Ні вони власне ще шкодять своїм лайдацьким поступованєм гублять не йно старших а-жє і молодих невинних ді-тей.

В того маленького хлоп-чика, що засудав свого то-варша на смєрть зворуши-лась совість а він з жалю з розлуки заподівав собі сам смерть. Сі два хлопчики впали жертвою винішного проклятого ладу. Та дитина той хлопчик хоч маленькїй недосвідлий а вже зрозумів що він зле зробив. Але як бачимо в кропійці царів король і їх прислужників ще ні. Ім хотїй дорікаємо що вони є вбійцями брато-губами, то все они сего не хочуть признати, а лекажу сь нам, що їх достоїнство від бога походить і все що они роблять то бог так хоче.

Чи бог каже вбивати лю-дий? Певно, колиб в царів король і ім подібних звору-шилась совість так як в то-го хлопчини то они не то-раз, але тисячі раз впадлиби себе і топили. Але в них со-вість на зворушить ся, в них серце камінне в них до-ляр милїйший чим ближній. Дятого ми не чекаймо на зворушенє їх совісти, але сами їх вигубім, щоб своїми поступками не вбивали нас та наших дітей.

Від Е.К. до відді-лів і членства У.С.Д.П. в канаді.

Вінніпегський відділ прислав на руки Е.К. лист який Е.Ком. дає під розва-гу всім відділам і членам У.С.Д.П. в Канаді як сьлідує: „Ми члени вінні-пегського відділу, бажаючи згоди в нашій партії уважа-ємо законечне доповнити Егзекутивний Комітет нсь-ля його потреб. До тепер вибрано до Е.К. трох чле-нів себго організатора, ка-сієра і секретаря. Ми члені вінніпегського відділу ува-жаєм за потрібне, щоб Е.К. складав ся з 6 членів а то: трох членів Егзекутивї і є-ще трох членів редакційно-

го комітету, який вибирає з себе голову, секретаря і касієра.

Ціла Егзекутива то є 3 членів Е.К. і 3 членів ре-дакційного комітету повин-ні знаходити ся в Вінніпе-гу а властиво завжди в о-днім місці з „Р.Н.“ як се у-хвалено через референдум.

Сей редакційний комітет повинен працювати лише над піднесенєм „Р.Н.“ а Е.К. надпіднесенєм партії. Крім сих 6 ох членів Е.К. повинно вибратись єще 6-тьох як о ширшій заряд партії, але сїх вже з поза Вінніпегу, трох зі сходу а трох з заходу.

Вінніпегський Відділ ба-жає спростованє 6, точки конвенційної даної під ре-ферендум бо в протоколї кон-венції було сказане, що на „Роб. Нар.“ іде 20 центів з членських вкладок. То змі-на Егз. Ком. з 20 на 15 ц. є не кордєства. Тому Вінн. Відділ бажає щоб лишилось те що дано під референдум і те що перегорозоване. Ко-ли веі відділи голосували за тим щоб на „Р.Нар.“ і-шло 20 цен. то нехай се ли-шить ся не змінене. Отсе є думка вінн. Відділу яку Егз. Ком. дає під розвагу.

В важких справах партійних належить вдавати ся до се-кретаря У.С.Д.П. Кана-ди на адресу: Н. Еремійчук Box 3658 Sta. B. Winnipeg, Man.

„Добра Новина.“

то така журнал, на який давно вже чекав наш працюючий народ. В ньому подє ся найкраще, найглибше знанє в дуже приступній формі. Хо-чеш бути просвіченою людиною, то пошляй \$1. 50 п. на адресу: „DOBRA NOWYNA“ LEMBERG, Skszynskoho 14 AUSTRIA, GALICIA.

НА ПРЕС. ФОНД „РОВ. НАР.“ ЗЛОЖИЛИ.

Відділ У.С.Д.П. з Бе-ланд, Онт. 10.00 Н. Салдат 5.00 К. Важан 2.25 І. Романович 2.00 І. Ярич 1.00 П. Заграйчук 50 Г. Редажан 50 С. Ткачук 25 І. Барський 25 Д. Баверський 25

Тов. з Вінніпегу: С. В. 5.00 Косович 5.00 Матейчук 3.00

Всім жертводавцям скла-даємо щирю подяку. Редакція.

Драматичний Кружок ім. В. Вин-ниченка

приготовляє ся тепер до ві-діграня штуки

За волю і правду

веса в 5. дїях Т. Коваленка. Проби відбувають ся кождої неділі вечером, в галї на ро-ві McKenzie і Pritchard Ave. Беручи участь повинні зав-сїгда на проби сходитись. секретарка В. Матїйчуківна.

„Добра Новина.“

то така журнал, на який давно вже чекав наш працюючий народ. В ньому подє ся найкраще, найглибше знанє в дуже приступній формі. Хо-чеш бути просвіченою людиною, то пошляй \$1. 50 п. на адресу: „DOBRA NOWYNA“ LEMBERG, Skszynskoho 14 AUSTRIA, GALICIA.

БАЛЪОТ

1. Чи бажаєте щоб відбула ся конвенція цілої кана-дйської Соц. Д. П. в означенім часі і місце через Д. Е. К. в місяцї вересни 1915 р.

Число голосів за..... Ч. голосів проти..... Секретарі мають подати кілько голосів, було за, а кілько проти.

2. Чи згоджуєтесь з всіми точками в розділі 1, 2, 3 і 4 конституції?

Число голосів за..... Число голосів проти: Розділ 1..... Розділ 1.....

„ 2..... „ 2..... „ 3..... „ 3..... „ 4..... „ 4.....

3. Податок на організоване

Чи згаджуєтесь на місячну оплату по бц від кождо-го члена всіх націй, крім Фінляндців, котрі будуть пла-тити по 24ц. на сей фонд? Сей фонд буде на удержува-не організаторів

Число голосів за..... Ч. голосів проти.....

Поправка до конституції.

4). Чи згаджуєтесь щоб новисше подана поправка ввійша до Розділу III. конституції? Се надаєсь для про-вінційальних організацій.

Число голосів за..... Число голосів проти..... Назва і число відділу..... Предсідатель..... Провінція..... секретар.....

Голосованє над цим замикає ся 1 червня 1914. Вис-лід голосованя належить надіслати найдалше до 10-го червня на руки секретаря Егз. Комітету,

Н. Еремійчук Box 3658 Sta. B. Winnipeg Man.

Краяни!

Як хочете спровадити кривих або приятелів з Краю то тепер найліпший час. Шіфкарти дуже ганї. Зайдїть до нас або напишіть лист, а ми Вам подамо веі інформації. Ми продаємо шіфкарти до старого краю по найнижших цінах і на найліпші шіфи, котрі відходять що тиждня.

Ми посилаємо гроші до краю скоро і безпечно і так що в краю дістають рівні гроші. Ми вже посилаємо гроші через довгі роки і знаємо акурат як посылати, считайте людий тих що в нас вже посілали. Міняємо долари на корони і продаємо марки крайові і канадйськї.

Як не маєте сталого адресу, то можуть ваші листи прийти на наш адрес а ми їх оплатимо і Вам пішлемо де скажете.

Aloway & Champion Limited.

667 Main St. Winnipeg, Man.

C. GENIK управительзаграничного департаменту,

ROBOTCHYJ NAROD (THE WORKING PEOPLE).

THE OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN SOCIAL DEMOCRATIC FEDERATION. (Affiliated with the S. D. Party of Canada). THE ONLY UKRAINIAN SOCIALIST PAPER IN NORTH AMERICA. Published weekly by THE "ROBOTCHYJ NAROD" ASSOCIATION at 144 Higgins Ave. Winnipeg, Mn. Subscription \$2.00 a year.

Борба о вільність.

Від віків людський дух змагав до вільності, від віків змагає людство скинути з себе ярмо, полонати кайдани, котрі його гнетуть і здобути для себе так давно вже пожадану вільність. Історія каже нам, що ще в старожитних часах, знаходилися люди, що йшли до боротьби з найбільшою поєв'ятю, щоб скинути з себе ярмо, бажаючи краще вмерти в завзятій боротьбі, чим жити в ярмі (неволі). Минав час, минали цілі віки, все змінялось, змінювались люди, змінювався суспільний лад; але до тепер хотів же в іншій формі неволя людства існує, а враз з нею і змагане до вільності.

Мільони людей мусять з дня на день тяжко працювати, а все то лиш для зиску капіталістів. Робітники як ті пчолы працюючи без перестанку під страшним ярмом капіталістичного визиску плачуть і нарікають на свій льос під капіталістичним гнетом, що не можуть жити як справді гідність людська сего наказує, що не мають що їсти та змордовані не можуть відпочити по тяжкій праці та труді. Вигоди сего світа для них замкнені і вони бідні жадібні навіть сонячного світла та свіжого повітря, замкнені в підземлях (копалнях), в зимних стужких і переповнених смородом фабриках мусять працювати, зловувати гроші для цілком собі чужих людей. Сегодня чоловік не для себе працює, лиш для тих, котрі мали гроші на заложене фабрик і куплене машин, для зужих людей незнаних часто навіть по назвику.

Хтож счислить сю шару м'ясу людства, працюючого з дня на день від рана до пізної ночі, не маючого часу і сили на розривку та просьвіту! І щож мають ті люди з тої так гарної природи, що мають з культури, науки і знаня, коли то все для них замкнене і недоступне, бо вони мусять працювати, щоб заробити на луху, поживу та одіж.

Хотів слова провідників котрі старають ся робітників вирвати з того ярма і поривають їх до боротьби з визиском за визиві на жите і смерті. Слів які дохо дять до них, вони все таки не слухають, бо їх гризе те, що кругом них діє ся. Змучені і змучені вже до того степеня, що навіть не вірять в свою власну свлу. Богато і то навіть дуже богато робітників обоятні супроти капіталу і визнають, що то вже так мусять бути і не дасть ся змінити на ліпше.

Але то все зло, що нам докучає, відбирає нам свлу і вбиває — то твір людства, котрий можна змінити. Нуджа і неволя людства, не є природною konieczністю, але вплив суспільних уряджень, творених через людей, котрі для себе і своїх родив хотять багатства, не дивлячись, що через те мільони інших попадає в біду та нужду, котрі вже лиш через саму працю, котрою сотворили те

все, мають що найменше таке саме право до того щастя радості і вільності в житю. Але чи обходять то що тіх багатів, де там. Вони мають мілью суди ввагалі ціле правліне в державі роблять, що їм лиш подобає ся. (Для того робітники повинні раз на завсідни старатись захопати всяке правліне в свої руки.) Іх охота є мати чим раз більші зиски і вигоди — а інші можуть собі з голоду гинути то і їх се нічо не обходить.

Здавало би ся, що найіпні держави і правительства повинні служити для всіх а не багатих одиниць. — Тимчасом противно — правительство власне віддає услуги одиницям багачам (військо - суд і т. п.) хотів військоскладає з членів працюючої класи хотів робітництво платити податки на вдержаня правительства іт. п.

В таких обставинах працююча людність сама мусять боронити і бороти ся за свої права.

Робітник має нече право до того, що втворює своєю власною працею, як також до цілковитої суспільної рівності і вільності. Величезні маси робітництва кризують вже се і організувавши ся в Соц. Дем. Партію йдуть крок за кроком вперед і здобувають належні і ті права.

В Європі вже від 60 літ кипить завзята боротьба між визискуваними і визискувачами.

Боротьба ся ствє завзятішою з іскаждим днем. Робітництво получило ся в заводів організації для скороченя дня і лучших обставин праці. Злучило ся в політичні організації, котрі через своїх представителів впливають на правліне і законодавчі тіла відкидаючи там самим замахи капіталістичної класи на робітництво. Але і капіталісти, не позістали безчинними. Вони також получають ся в організації, котрі старають ся пошкодити робітництву. Боротьба отже перебирає більші і острійші форми. Дятого робітництво, яке батько всего, що потрібне до жита повинно узброювати ся до борби за вільність до борби, щоб положити конець лайдацтву, щоб вільність і рівність віднесли побіду раз на завсідни. А віднесем побіду тоді коли зворушимо обоятні маси робітництва і загриємо їх до боротьби за наші робітництва ідеали.

Отже до борби білі раби. За вашу свята справу — о вільність.

Старий завіт.

Кожда більше розвинена релігія має свої свята книги. І так находимо у Враніів і Індіях книги Веда, у Персіях книги Зенд-Авеста з наукою Заратустри (по грецьки: Зороастер), у Рамлян віці книги Сібілі у жидів Старий Завіт, у Арабіях Коран, а християни мають Новий Завіт. Зміст всіх тих книг є уважаний як свята Обявленя.

Ортодокси вірять, що Пятикниже (Пентатевх) Мойсея, як також і інші книги Старого Завіту — се твір святаго Обявлення. Після нах то бог Ягве (Егуба, а також Адонай) заключив з вибраним народом Ізраїля святає примире. Тому випровадив його з Єгипту через пустиню до обіцяної землі Канаан, вигубивши військо Фараона в Червонім морю, а опісля на горі Синай надав йому закони, які мали бути правилами суспільного жита ізраїльського народу.

Доки „Старий Завіт“, завдяки церковним вливам,

уходив за святає письмо і вступ до „Нового Завіту“ — доти про його історичний росвід не могло бути мови. Аж доперва від потовини XVIII столітя починають учені дослідники піддавати книги „Старого Завіту“ під основну критику. Ся критика а опісля викопалища з Мезопотанії викликали великий переворот в поглядах на Старий і Новий Завіт — на ролю, яку відотрали Жиди та кров їх на крові: християн — в історії релігійних вірувань.

Критика тексту біблії, переведена ученими дослідниками ствердила, що Пятикниже не є одноцілним, літературним твором, а скорше зложеноє уривків, які походять з різних часів і є творами різних авторів. Редакція сих уривків сягає часів вавилонської неволі Жидів — отже 400 літ перед нашою ерою. Учені критики відвайшли та відділили — мов геологічні верстви — всякі міти і перекази, які зовсім з собою не годились, а були твором різних людей.

Вже перша частина Пятикнижа, названа книгою Битіє, де находить ся опис створеня свята — є зложена з двох звітів, які некритично лучать ся з собою. В першій розділі називають ся сотворитель Ельогім, а в другій і третій вже Ягве.

В першій розділі написано, що Бог сотворив чоловіка і жінку рівночасно, скарвавши лиш кілька слів. В другій розділі читаємо, що перше сотворив Бог мушину, а доперва пізнійше жінчину — і то не по свому приказови, лиш Бог улипів згляни мушину і вдувну в його нутро свій животворний дух. Опісля вишмиє з боку мушину одно ребро і сотворив з нього жінчину. Перший звіт подає, що Бог сотворив сввіт в шести днях та о випочинку в суботу, приймаючи жадівський поділ тяжня. Другий знова звіт не подає ніяких пояснень що до часу створіня. Після першого звіту — то найчерше була вода, а доперва третього дня показвала ся суша; а створенє після другого звіту розпочинаєть ся від пісковатої суші, яку оживнювала ріка.

Кождий отже признає, що се немислиме, щоб один і той сам автор написав, або злучив ті два так незгідні з собою оповіданя.

Кожде з тих оповідань становило для себе самостійну цілість, а получено їх о много пізнійше, коли вже не відчувано в них ніяких ріжниць.

То саме можна запрямити також в третій розділі, де находить ся оповіданє про первородний гріх і про вигнанє в раю. В тім однім розділі находимо аж три можливости, що відносять ся до положеня раю [Едену]. Історія дерева свідомости добра і зла та історія дерева жита складають ся також з двох суперечних собі оповідань. І так само всі дальші розділи поодиноких книг Пятикнижа (Пентатевху) є повні всяких суперечностей і негочностей. Обчислено, що самих тільки відмін (варіантів) тексту, Старого Завіту є около 50,000. Як на святає книгу — то се безусловно трохи за багато...

Знаменною обявляєть ся тут обставина, що в перших розділах книги Битія можна віднайти сліди політеїзму, або многобожества. Ось кілька примірів: „Сотворим чоловіка на образ і подобу нашу...“ „Бог сотворив чоловіка на свій образ — після образу богів сотворив його...“

„...Тоді рече бог: Отсе Адам став ся наче один з нас, знаючий добре і зло; проте виженім його, щоб не простяг руки свої і не взяв з дерева вічного живота та

не їв — бо жита не воні. Ще більше, критика тивнижя викопалищ, у Персії, Палестині та Єгипті, відкрила, доверили великий переворот в поглядах на Старий і Новий Завіт. Передздумі отворили ся тепер нові

Найстаршими дослідниками уважали учені вистом, які передала на пер удаю ся учлим в старинного Єгипту і в 3000 літ перед Христом, ніх клиновим письмом літ перед нашою ерою, дуже високої культури, вена до найменших пономії, якої Вавилонці бо се ще недостежними ма

Переклади та астра, опісля до релігійних ві також і до релігії Жидів підлягали Жиди, так сатурним впливам Вавилон протягом довгих естам — можа і вивилон петеські фараони пороз Авії вавилонським розкони приняли Жиди т закон, який на сея [глава 21-23] є ш і компіляцією законів, що жив на 2006 літ пер закони від первісних араби в многих случаях ська копія [відпис]. І ви право вжити свога а вже жадівський закон сім літ, Гамбурабі і і точно означує матко право до розводу. У ство [полігамія], а пр мужори.

Право-

Позаяк австрійцям продукт з отоєї статі в соціал-демократі друкувати в цілости і подати джерн замороченої пані Австрії з привод

Наша Австрія роля, що насамперед зажать ся ріжні плюсквань, а щойно опісля. А звсіна річ, далеко лгубити її. Се знає кожлові, але в тім власне жавним і керманічам, дують, здорового розу. Бо ніхто инший, манічі і правителі, в лея в Галичині, Буку москвофільство. Укра

ного твору „Die Eutschaft“, де він змалював крає Рим, бо ми зналіпше. „Там немає живх станів, нема мушків, є лиш великі і ті і бідні. Богач висуго з його земельної вго таким робом пролетар стає неспосібним, нема підприємчивогокого підприємства, свою свлу. Нема ні домашного замкнення, нік тогдінних часів місячником в теперішньому поневоленим реміснрільних невільниць, щоби переробити їх звнаряди. Бо богач впрожиткування нічогоного в дома на Йогси й то ті величезніземельні посілости)чезні громади невільні в одних руках ліля, який їх силою, вдоволити і найдсвого жита і жита тчів.“

Форми народного господарства.

Переповні Е. Гуцалю. (Дальше.)

5. Повстане міст і виміної господарки.

З виміною розвиває ся поволи хист о ціню ва н я предметів, одіюванє вартости предметів, а з тим і потребам такого предмета, яким би міряно вартість, себто оцінювано предмети, іншими словами: вийшла потреба виміного средства. Таким виміним средством є звичайно така річ, такий предмет, якого всюди потребують. Ось тепер се знаходимо у теперішних на пів диких народів мушлі як виміне средство, або сказати те інакше гроші у них є в формі мушлів. У виспе культурних народів худоба була виміним средством. Худобою платять ся і худобі є гришми. В латинській мові є це навіть слів таго, як колись худоба була грошем. Гріш в латинській мові зветь ся пекунія. Те слово походить від другого слова пекус, яке означав худобу. Перші металеві гроші Латинців мали на собі все образ худоби. Поволь-поволи зі звичайної виміної повстала торговля. Кожда громада розвиває ся відмінно від другої, бо не кожда має ті самі умови жита. Та лежить над

рікою, інша високо на рівнині, одна захищена горами в затишній долині, одна має більше людей, інша менше, одна богаташа від другої в якийсь особливий матеріал, до одної є красший доступ, чим до другої і вже через те останне або через якусь іншю причину більше впливає людий обмінювати свої товари, свої виробы, чим до другої. Такі громади, куди більш заховають люди на обміну своїх продуктів, в якій більше вимінують, одіюють, себто торгують, такі громади стають торговцями. В них, в тих торгових місцях, відбувають ся обміни, торги, лиш в певних днях року або посейно. Такі місця, такі оселі, є звичайно охоронені від ворожих нападів. В таких оселях є звичайно укріпленя, є замкнені місця, де під час ворожого нападу можна схоронити ся і через те они звуть ся кріпостями або замками. На охорону від нападів мають право головво перші мешканці такої оселі і їх наслідники.

Так забезпечені оселі рівно з прибутком мешканців все абільшують ся, сюди напливають все то зьвіжі люди і з часом таке охоронене місце стає ся містом. Се є, перші степені, перші початки тої господарської форми, яку Віхер називає виміним господарством в приєтавленю до замкненого господарства. Рівно з тим розвитком виміного господарства приходять гроші, себто такий товар, який служить як средство виміни. Зразу вживало ся як грошій ріжних потрібних в господарстві річий а відтак вживає ся до того металю в ріжних формах. З металів вживають зразу бронзовани і желіза а відтак міді, срібла та золота. З появою грошій замкнене господарство тратить характер родинного господарства а те, що виробляє замкнене господарства, не виробляє лиш для власного житку а тадлюєть ся невільниками, або панщизняними для виміни за другі товари, або для виміни на гроші, які легше є перехоувати чим надвишку в продуктах і за які можна в кожнім часі вимінити який будь потрібний продукт.

6. Господарство старинних народів.

Так виглядало господарство в своїх початках майже у всіх старинних культурних народів, о скілько знаємо се з історії. Коля народи осягнули вже той степен господарства, тогда в дальшій розвитку показвала ся потреба записувати важнійші випадки, умови і т. д. а з тим вийшла потреба писемь м. Місто як торговина, гроші як средство виміни, і повстала письма, отже а ті прикмети старинних народів, яких ми знаємо історію з їх переказів та записок. Але давно місто не так виглядало, як теперішнє. В місті мешкали первісно майже виключно люди, котрі ще були мужиками. Майже всі дома

в місті були ще дворами, до яких поза містом належало багато землі, а ту землю оброблювали невільники або панщизняки. Горожани перших міст не були горожанами в теперішнім змислі. Се були упривілейовані мужики, які панували над околицями міста і над цілим краєм. Тогдінше місце поневолоє решту краю, висікує єго політично і економічно а земля оброблюєть ся невільниками, або панщизняними мужиками.

Зі зростаючою виміною а з тим і зі зростаючим поділом праці ростуть багатства в місті. Місто висікає околицю не лиш самою виміною але простою скіом панованєм, накладаючи на околицю ріжні днини за те, що в'їби то місто дає захист цілій околиці. В місті починають рости рівночасно ріжніці посіданя, ріжніці майна. Перші міські поселенці липають ся все упривілейовані, мають більше права, а попри них осідають ся в місті нові горожани, котрі приходять до міста, щоби жити з торгівлі або з праці для інших. Через те повстають в місті класи і класові ріжніці. Родини упривілейованих горожан міста є пануючими, они і їх проводирі підчиняють собі ще й другі міста і так повстає держава, які творають вже замкнені в собі держави.

Так виглядали майже всі культурні краї в своїх перших степенях розвитку. Я наведу кілька речень Карла Віхра в

не в — бо життя не вівки...

Ще більше, критика тексту, васьвітлили характер Пятинянико вкопалини, які перевели усві в Месспозамі, Персії, Палестині та Єгипті.

Сі відкрити, довершені в останніх роках, викликали великий переворот в догеперішних поглядах на Старий Завіт. Передздумліми очима учених дослідників отворили ся тепер нові історичні поля.

Найстаршими досі історичними документами в тій справі уважали учені відомості з V і VI віку перед Христом, які передала нам в спадщині грецька історія. Тепер удало ся учинити відкрити культури пам'ятники старинного Єгипту і Вавилону, які сягають часів понад 3000 літ перед Христом. З найстарших таблиць, записаних клиновим письмом, довідуємо ся, що вже на 3000 літ перед нашою ерою, проживав у Вавилоні народ одуж високої культури. Релігія того народу була розвинена до найменших подробиць, а опирала ся на астрономію, якої Вавилонці були першими оснувателами і досі ще недостежними мстцями.

Перекази та астральні міти Вавилонців перейшли описю до релігійних вірувань всіх народів на Сході, а також і до релігії Жидів. Ще перед здобуттям Палестини підлягали Жиди, так само як всі арабські Бедуїни, культурним впливам Вавилону. В самій Палестині павували протягом довгих століть — на тисячу літ перед Христом — мога і вивилонська культура. Навіть самі єгипетські фараони порозумівали ся зі своїми підданими в Азії вавилонським розговором. Міри, ваги, письмо, закони прийняли Жиди також від Вавилонців. Цивільний закон, який знаходиться в другій книзі Мойсея [глава 21—23] є що до змісту і форми перетвором і компіляціою законів вавилонського короля Гамбурабі що жив на 2000 літ перед Христом. Жиди переняли сі закони від первісних жителів Палестини, Кодекс Гамбурабі в багатьох случаях є далеко кращий, чим його жидівська копія [відпис]. І так приміром обмежив вірителів право вивити свого довжника найдовше три роки, а вже жидівський законодавець розширив се обмеженя на сім літ, Гамбурабі признає одноженство [моногамію], і точно означає мааткову працєжінку та застерігає її право до розводу. У Жидів знову павувало множенство [полігамія], а право розводу прислужувало лише мужови.

(Дальше буде).

Право- і царославіє.

Позаяк австрійська прокуратура у Львові сконфіскувала велику частку з огей егатів в соціал-демократичнім органі „Праця“, ми поставили перед собою цїлю і подати нашим читачам правдивий образець господарки замороженої пані Австрії.

З приводу процесу Веяласюка і тов.

Наша Австрія робить так, як та нехарна господиня, що насамперед випустить і заведбає хату, аж заможеть ся ріжні плюскви, блощиці, стоноги та инна поганя, а щойно описля забараєть ся сю поганя нищити. А звісна річ, далеко легше замножити „пендзу“, ніж вигубити її. Се знає кождий, у кого здоровий розум в голові, але в тім власне біда, що австрійським мужам державним і керманичам, тим, що Австрію правлять і орудують, здорового розуму бракує.

Бо ніхто нашій, тільки сама Австрія, себто її керманічі і правителі, винні, що серед українського населеня в Галичині, Буковині та угорщині замножило ся московфільтво. Українського хлопа в Галичині віддала

Австрія на поталу польській шляхті, на угорщині мадярській. Хоча сорок осьмого року у нас ніби то скасовано панщину, але по правді український хлоп ще довгі-довгі літа був невольником польського пана. Про се не будемо розповідати, бо всі ми дуже добре се знаємо. Тай не тільки угорський хлоп, але загалом цілий український нарід був в Галичині в польській неволі. Польські пани робили, що захотіли, а до помоги їм був усе д. к. староста, д. к. шкільний інспектор, д. к. податковий інспектор і так в долину аж до жандарма, возного і податкового езекутора. Всі вони піддержували своєю повагою австрійських урядників та силою австрійської організованої власті пановав польський шляхти над українським людом і народом. Поневолею народ відчував болючо се безправство, сей страшний угніт і поривав ся, щоби висвободити ся з під нього. Але всі змаганя, всі пориви бували брутально здавлені ломані вазницею, топлені в мужицькій крові.

Згадати лише баденівські вибори, великий аграрний страйк, правління Швінського, Потоцького і т. п. Се важніші події, а побіч того цілий непроглядний ряд дрібних, але дошкульних переслідувань, знущань, кар, тяганин, наче мілони дрібних колючок виваних ненастанно в організм українського народу!

Ось так Австрія господарила довгі, довгі літа у нас в українській частині Галичини. Так само, коли не гірше ще це той бік Карпат на угорській Україні.

Чи така господарка се не було очевидне підготовленя ґрунту під посів москов- і царофільського кукіля? Чи-ж не було се пущана води на млин московських агентів?

І зрозуміла се Росія. Та сама Росія, котра у себе ще гірше давить, визискує і гнобить усі народи, які невидна судьба злучила під царською кормигою. Але чи-ж янати се темному, заголюканому українському хлопови в Галичині? Чи-ж віддати йому, як Росія обходять ся зі своїми підданими?

За те бачив він і відчував свою кривду, свою неволю свою безправсьвітне горе.

І прийшли владні агенти царської Росії, люди, що за рублі запродали свою честь і совість і почали захищувати українським поневоленим масам московський рай. Говорили про руську віру, руську державу і руського царя-баюкишу. Під небеса вихвалювали, як то добре і безтурботно живеть ся хлопови в Росії, де ні польський пан, ні Жид-лихвар не мають ні сили, ні власті, де цар про хлопів, як про дитий дбає і т. д. і т. д.

І щож дивно, що темний український хлоп у всі такі байки повірив! Ажте довголітне правління польської шляхти в Галичині не допустило правдивої освіти до того хлопа, ажте кождо освідомлюючу організаційну роботу української інтелігенції серед українського хлопства спинювано, парализовано, просто убивано, ажте усі змаганя польської шляхти і її прислужників польської бюрократії до того лише стреміли, аби українського хлопця як найдовше в темноті і несьвідомості, щоби там легше було ним правити та визискувати його. І все те діяло ся довгі-довгі літа.

Безпосереднім наслідком поневолення українського народу так в Галичині, як і на угорщині було московфільтво. В серці темного, заголюканого хлопа зродила ся надія, що приде „бійий, руський цар“ і освободить хлопа тут з польської, а там за Карпатами з мадярської неволі.

Гірше ще, що те саме московфільтво, та надія на руського царя, була поспирана також з польської сторо-

ни. Хитрі польські переможці пекли при тім огні дві печені відрату, а остаттими часами забажали ще і третю хоч трохи присмажити.

По перше, коли московфільтво ширило ся серед українського населеня Австрії — могли Поляки у Відні перед правлячими кругами все докликувати ся на се, що в інтересі Австрії лежить, аби в Галичині Поляки були панами, бо Українці тягдуть до Росії і тому небезпечно давати їм які небуть права. Протявно треба їх міцно держати в крипах і треба Поляків наставити їм за опкунів та сторожів. По друге, віра і надія на російського цара, на його поміч, убивала серед українських хлопів віру у власні сили і надію, що лише власною працею, власною свідомістю та організаціою український нарід може добути собі поліпшеня долі. А польським верховодам тільки сього й треба. Російський цар далеко, тому і не дуже страшний, за те страшний для них і небезпечний сам український нарід, коли він проаріє, освідоміє та суспільно організований стає до боротьби проти шляхоцького поневолення та польської супремації. Вкінці останними часами польські верховоди в Галичині стали ще й тему поспирати московфільську пропаганду в Галичині, щоби в заміну за се унісвати хоч деякі полекші від російського правительства для Поляків в Росії.

Усе те терпіла Австрія довгі літа, не звертаю просто уваги на московську пропаганду в Галичині, а всі преставленя, скарги і протести зі сторони Українців просто легковажено собі.

Аж як прийшла анексія Босни і Герцеговіни, як Росія почала готовити ся до війни з Австрією, як хмарою військових і політичних шпівнів засяпала Галичину — щойно тоді похопила ся і наша старушка Австрія. Щойно тоді побачила, що московфільтво в Галичині на добре завіздало ся. Побачила, що сотки владних російських агентів бушує по Галичині і підготовлює ґрунт для приходу білого царя війська, Бородаті поли шарить православіє і разом з тим брехливо розносять славу царя і „великої могутчої Росії“, московські учительки учать по бурсах московської мого, а разом з тим виховують дитий українського хлопа на яничарів, Москалів, на зрадників свого народу, а прислужників царату.

Аж тепер пізнала Австрія, що цілої тої роботи наших московфілів дальше легковажити не можна. Ажте звісно, що три роки тому війна між Австрією, а Росією висіла на волоску, а і то нині загалом звисне, що побіда у війні зависить не тільки від настрою так самих жовірів, як і населеня того крає, на котрого землях або за котрого землі ведеть ся війна. Власне наша Галичина дуже легко може бути театром, на яким війна Австрії і Росії розіграєть ся, власне наша Галичина цілком певно була би предметом, за котрий проваджено би війну. Ажте Бобринський та інші крикливі російські патріоти давно вже вибалакали ся, що цілю Росії є заткнути російський прапор на Карпатах, себто, иншими словами, заграбати Галичину. Австрія розуміла, що тільки ва се Росія прямо заливає Галичину своїми рублями, тільки на се удержує в Галичині величезним коштом цілу фалангу шпівнів, тільки на се видає колюсальні маси грошей на удержанє тут у нас російських бурс, російських газет, російських учительок і учителів, православних попів, щоби підготувати як слід Галичину на прихід російський військ, щоби серед галицьких хлопів витворити такий настрій, аби в данім випадку Галичина добровільно піддала ся Росії, добровільно, або прывнай-менше найдешевшим коштом прилучила ся до Росії.

його твору „Die Entstehung der Volkswirtschaft“, де він змальовує старий Рим, а якраз Рим, бо ми знаємо історію його найліпше. Там немає продуктивних заводів, нема мужиків, нема ремісників. Є лише великі і малі посідачі, а багаті і бідні. Богач висуває поволи біднійшого з його земельної власності і робить його таким робом пролетаром. Такий пролетар єгач неспосібним до зарібку, бо нігде нема підприємчого капіталу, нема ніякого підприємства, де пролетар продавби свою силу. Нема ніякого промислу крім домашнього замкненого в самім собі. Ремісник тогдішних часів не був свободним ремісником в теперішнім значію, лиш був поневоленим ремісником, який дістає з рук ріжних невольників збіже, вовну і дерево, щоби переробити їх на хліб, одж і ріжні знаряди. Бо богач не купував для свого прожиткування нічого; все виробляло ся у нього в дома на його господарстві. З відси й то ті величезні лятіфундії [величезні земельні посідачі], звідси й то ті величезні громади невольників, які є врукотавля в одних руках дідача, одного властителя, який їх силою, їх виробами спромотав вдоволити і найделкатніші забаганки свого життя і життя таких самих як він богачів.

Ви адуміли-б ся, коли би я вам про читав, яку то роботу виконували робітники і кілько то родів робітників мав котрий-будь римський богач. Римське суспільство, поширюючи своє панованє поза межі Риму, багатіло дуже скоро, зі всіх сторін звозувало невольників на римську торговлицю а римські богачі розкулювали їх і ставили їх на місце давних випертих ними дрібних мужиків, які відак технічно перевищили Греків. У Греків називав ся ремісник „ба навве“; ся назва стала погрідливою на сьміпшкою. Вававсе се є чоловік, котрий про ніщо не думає, як лиш про свою працю і котрий життя обертає ся серед дуже скучних обставин. Для нього не істнує духовна культура, духове знанє. Робітник старині є виключений від культури і є по більшої часті невольником або кріпаком. Рівночасно з погордо праці панує також страшний визиск і нащене людської робо-

чої сили. Ті величаві будівлі, які полишили нам старі Римляни, і які ми так дуже подивляємо, се є плід праці нужденних невольників. Величезні богатства витворили, роспустне і марнотратне житє богачів аж до безумства. Марнотратність цезарів і богачів людей вводила ті велительські будівлі. Взагалі се вже старою практикою і історію доказана річ, що безумне вартство пануючих показує ся все витворним будівництвом і культот пам'ятників. Ми лиш петребуємо пригадати між иньшим єгипетські піраміди.

Праця була погорджувана а люксово-ве житє росло. І так колишні роди, колишні мужики, працюючи колорілі, чи сповняючи які там иньші господарські обовязки, більше витревалими, тепер зі іростом люксового життя они стали ілеканцями без гарту, без спосібности выдержати хоть би найменшій невгоди. А тому, що не було потреби шанувати людську працю, господарва ставала ся все то більше завданничкою, себто не поступала вперед. Все те, чого не треба для люксу папам, все те лишгло ся низьким не розвиненим; більші продукційні потреби не розвивали ся. Маси невольничих робітників жили в страшній нужді, над ними не мав ніхто найменшого взгляду, для них не істну-

[Дальше буде]

